

Structural Critique of Articles in the Field of Comparative Literature Based on the Principles of Essay Writing

Masoud Bavanpouri^{*}, Mahin Hajizadeh^{}**

Maryam Daryanavard^{*}**

Abstract

Today, researchers are publishing articles in journals in order to provide the results of their research quickly and up-to-date. For this reason, journals have a special place in meeting the needs of researchers. Due to the increasing acceleration of science production and publication of articles, sometimes we see acceleration and non-compliance with the principles of article writing in these articles. Undoubtedly, articles published in scientific journals and journals will not be without flaws, and their critique, called "critique of critique," will pave the way for other writers to learn and will also eliminate the flaws in the next articles. The Journal of Arabic Literature, which is managed by the Faculty of Literature and Humanities, University of Tehran, is one of the most prestigious scientific-research journals. In order to critically review this journal, the authors of the present study described 10 comparative articles written in Persian, selected from the last ten issues, in a descriptive-analytical way from structural aspects such as: title, abstract, keywords, relationship of result to questions and Resources and citations have also been reviewed and analyzed using SPSS software. The results of this study show that these articles are at an acceptable level in terms of the style of the article, but there are some shortcomings in their structure, such as: 5 incorrect titles, which is mostly due to the use of the word "review" in

^{*} PhD student in the Department of Arabic Language and Literature, Azarbaijan Shahid Madani University, Tabriz, Iran

^{**} Associate Professor, Department of Arabic Language and Literature, Azarbaijan Shahid Madani University, Tabriz, Iran

^{***} PhD student in the Department of Arabic Language and Literature, Azarbaijan Shahid Madani University, Tabriz, Iran

Date received: 2019-12-30, Date of acceptance: 2020-06-21

Copyright © 2010, IHCS (Institute for Humanities and Cultural Studies). This is an Open Access article. This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

the title. Abstracts also have weaknesses such as lack of method, purpose, results, and school use. In several of the introductory articles, the method, purpose, and research question have not been addressed. The most obvious shortcoming of the articles is the keywords and the lack of mention of the comparative school used.

Keywords: Article Critique, Principles of Article Writing, Article Structure, Comparative Literature, University of Tehran, Journal of Arabic Literature.

نقد ساختاری مقالات حوزه ادبیات تطبیقی

براساس اصول مقاله‌نویسی

مطالعه موردی: ده مقاله تطبیقی فارسی مجله ادب عربی دانشگاه تهران

مسعود باوان پوری*

مهین حاجی‌زاده**، مریم دریانورد***

چکیده

امروزه پژوهش‌گران برای این‌که نتایج پژوهش‌های خود را سریع و روزآمد در اختیار دیگران قرار دهند، آن‌ها را به صورت مقاله در نشریات ارائه می‌دهند. به همین دلیل، نشریات در پاسخ‌گویی به نیازهای محققان جایگاه خاصی دارند. با توجه به شتاب روزافزون تولید علم و انتشارات مقالات، گاهی شتاب‌زدگی و عدم رعایت اصول مقاله‌نویسی در این مقالات را شاهدیم. بی‌شک مقالات چاپ‌شده در نشریات و مجلات علمی از عیب و اشکال خالی نخواهد بود و نقد آن‌ها، که به «نقد نقد» موسوم شده، زمینه یادگیری سایر نویسندگان را فراهم آورده و سبب برطرف شدن ایراد و اشکال مقالات بعدی خواهد شد. مجله ادب عربی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران از مجلات معتبر علمی - پژوهشی است. نویسندگان پژوهش حاضر به منظور بررسی انتقادی این مجله، ده مقاله تطبیقی به زبان فارسی را، که از ده شماره آخر آن انتخاب شده است، به روش توصیفی - تحلیلی و از جنبه‌های ساختاری مانند عنوان، چکیده، کلیدواژگان، ارتباط نتیجه با سؤالات، و منابع و استناددهی بررسی کرده و با استفاده از نرم‌افزار SPSS تحلیل و ارزیابی کرده‌اند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد، این مقالات

* دانشجوی دکتری زبان و ادبیات عربی، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، تبریز، ایران
** دانشیار گروه زبان و ادبیات عربی، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، تبریز، ایران
*** دانشجوی دکتری زبان و ادبیات عربی، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، تبریز، ایران
تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۱۰/۰۹، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۴/۰۱

از نظر اسلوب مقاله‌نویسی سطح قابل‌قبولی دارند، اما برخی کاستی‌ها در ساختار آن‌ها مشاهده می‌شود. مانند پنج عنوان نادرست که بیش‌تر به استفاده از کلمه «بررسی» در عنوان برمی‌گردد. چکیده مقالات نیز ضعف‌هایی مانند عدم طرح روش، هدف، نتایج، و مکتب مورد استفاده دارد. در چندین مورد از مقدمه مقالات نیز روش، هدف، و سؤال پژوهش مطرح نشده است. بارزترین نقص مقالات به کلیدواژگان و عدم ذکر مکتب تطبیقی مورد استفاده برمی‌گردد.

کلیدواژه‌ها: نقد مقاله، اصول مقاله‌نویسی، ساختار مقاله، ادبیات تطبیقی، دانشگاه تهران، مجله ادب عربی.

۱. مقدمه

۱.۱ بیان مسئله

«امروزه پژوهش‌گران برای این‌که نتایج پژوهش‌های خود را سریع و روزآمد در اختیار دیگران قرار دهند، آن‌ها را به صورت مقاله در نشریات چاپ می‌کنند. به همین دلیل، نشریات در پاسخ‌گویی به نیازهای محققان از جایگاه خاصی برخوردارند» (قهنویه و همکاران ۱۳۹۰: ۸۶). مقاله حاصل کار و پژوهش یک یا چند نویسنده است که دستاورد علمی - تحقیقاتی خویش را در اختیار خوانندگان قرار می‌دهند. این دستاورد علمی به چند بخش تقسیم می‌شود که یک نوع آن مقاله علمی - پژوهشی است که به دنبال جست‌وجوی حقایق و کشف بخشی از معارف و نشر آن در میان مردم به قصد حل مشکل یا بیان اندیشه‌ای در موضوعی از موضوع‌های علمی از طریق مطالعه‌ای نظام‌مند است (بنگرید به باوان‌پوری و همکاران ۱۳۹۴: ۱۱۶). مخاطبان اصلی این‌گونه مقالات پژوهشی استادان دانشگاه‌ها، دانشجویان دوره‌های دکتری و کارشناسی ارشد، و پژوهش‌گران مراکز علمی، تحقیقاتی، و تولیدی‌اند.

مجله پژوهشی «نشریه‌ای ادواری است که دانشگاه یا مرکز پژوهشی برای انتشار تازه‌ترین یافته‌های تحقیقاتی اعضای هیئت علمی منتشر می‌کند. این نوع نشریات رسانه رسمی علوم دانشگاهی به‌شمار می‌روند و از این‌رو از اعتبار علمی بالایی برخوردارند» (فتوحی ۱۳۹۶: ۲۹۳). از آن‌جاکه «نشریات ادواری یکی از مهم‌ترین منابع دانش هستند» (باب‌الحوائجی و یزدیان‌راد ۱۳۸۹: ۳۳)، بنابراین «میزان تولید و کیفیت نشریات ادواری علمی و نیز میزان استفاده از این منابع یکی از شاخص‌های رشد علمی و فرهنگی آن جامعه به‌شمار می‌رود» (جانانی و همکاران ۱۳۹۱: ۵۳).

نقد ادبی «فعالیتی است ارزش‌مند به منظور مطالعه و تحلیل و تفسیر و ارزیابی آثار ادبی» (برسler ۱۳۸۹: ۲۸) که «با تعریف و تمجید از نویسنده یا برعکس تقبیح و تخطئه نویسنده

ارتباطی ندارد» (پاینده ۱۳۹۳: ۳۷۶). مدتی است که در محافل و نشریات ادبی کشور بحث «نقد» کتاب و مقاله جلوه خاصی به خود گرفته است. این حرکت بسیار درخور توجه و تحسین برانگیز است، اما کافی نیست. بررسی فعالیت‌های علمی، مقالات پژوهشی، و بیان مشکلات و کاستی‌های آن‌ها به نشاط و پویایی در عرصه علم کمک فراوانی می‌کند. این حرکت «نقد نقد» نام‌گذاری شده است و در زمینه‌های گوناگون علمی راه را برای پیشرفت نوقلمان فراهم می‌کند. در واقع پژوهش‌گران با مشاهده ایراد و اشکال دیگران سعی می‌کنند خود مرتکب چنین اشکال‌هایی نشوند.

مقاله حاضر بر آن است با استفاده از دیدگاه نقدی ده مقاله با موضوع ادبیات تطبیقی از ده شماره آخر مجله/دب عربی دانشگاه تهران را بررسی و آن‌ها را از جنبه‌های ساختاری مانند عنوان، چکیده، کلیدواژگان، ارتباط نتیجه با سؤالات، و منابع و استناددهی بررسی کند. بدین منظور ابتدا مهم‌ترین اصول مقاله‌نویسی از دیدگاه نویسندگان مختلف معرفی شده است و در ادامه با این دیدگاه مقالات منتخب در بونه نقد قرار گرفته‌اند.

۲.۱ ضرورت و هدف پژوهش

مقالات مندرج در نشریات تخصصی به دلیل تازگی، کوتاه‌بودن مطلب، سرعت انتقال مطالب، ارزان‌تر بودن تحلیل‌های بسیار دقیق از موضوعات پیچیده علمی و فنی، چاپ و توزیع سریع‌تر، و معرفی آخرین پژوهش‌ها برای محققان جذابیت بیشتری دارند. با توجه به این اهمیت، لازم است مجلات در جایگاه محمل ارائه‌دهنده اطلاعات جدید خود نیز ارزیابی و بررسی علمی شوند (بنگرید به غلامی ۱۳۹۵: ۳۰). از دیگر سو، بررسی انتقادی پژوهش علمی فقط بیان نقاط ضعف آن نیست، بلکه نویسندگان مقالات انتقادی با این عمل سعی در برطرف کردن نقاط ضعف آن دارند تا کار در نهایت دقت انجام شود و بازده علمی بالایی داشته باشد.

۳.۱ پیشینه پژوهش

تاکنون درباره اصول مقاله‌نویسی و بررسی انتقادی مقالات در مجلات مختلف مقالات گران‌سنگی نوشته شده است که بررسی تمامی آن‌ها در صفحاتی محدود امکان‌پذیر نیست، پس به‌ناچار به ذکر چند نمونه از آن‌ها اکتفا کرده‌ایم. صادق عسکری (۱۳۸۹) در

مقاله «نقدی بر انتخاب موضوع و عنوان مقاله در مجلات علمی - پژوهشی زبان و ادبیات عربی» عنوان مناسب در بیش از هشتاد مقاله علمی - پژوهشی چاپ شده در مجلات معتبر زبان و ادبیات عربی با معیارهایی مانند محدود و محصور بودن موضوع، جدید و مفید بودن، مختصر، واضح، و جذاب بودن عنوان را بررسی کرده است. نتایج این پژوهش بیانگر این است که صرف نظر از تعداد معدودی، بسیاری از مقالات منتشر شده نواقصی از قبیل وسیع و تکراری بودن موضوع تحقیق و طولانی و مبهم بودن عنوان دارند که خود از عدم اهتمام یا حتی عدم آگاهی کامل از اصول و مبانی روش تحقیق ناشی است. صادق عسکری (۱۳۹۱) در مقاله «نقد و بررسی منابع استنادی در مقالات علمی پژوهشی زبان و ادبیات عربی» منابع استنادی در بیش از هشتاد مقاله علمی - پژوهشی زبان و ادبیات عربی را بررسی کرده است. وی در پژوهش خویش به این نکته دست یافته است که بسیاری از این مقالات کاستی‌های فراوانی مانند تکیه بیش از حد بر منابع دست دوم و کم اهمیت دارند که از بی توجهی به جایگاه منابع و اعتبار نویسندگان، کمبود منابع و فقدان تنوع، و نبود منابع خارجی ناشی است که نشان دهنده جست‌وجوی سطحی و مختصر است. هرچند عنوان انتخابی ایشان نیز ایراد دارد و ذکر کلمه «بررسی» فقط بر حجم کلمات افزوده و ذکر آن لازم نیست. هادی نظری منظم و همکاران (۱۳۹۲) در مقاله «مطالعه روش‌مندی علمی در پژوهش‌های نثر معاصر عربی؛ بررسی موردی چکیده‌های مقالات داستانی» چکیده‌چهل مقاله پژوهشی در حوزه نثر عربی معاصر را براساس معیارهای علمی چکیده‌نویسی مانند تعداد کلمات کلیدی، بیان بسیار فشرده نتیجه، بیان روش تحقیق، و هدف پژوهش بررسی کرده‌اند. پژوهش‌گران پس از بررسی چکیده‌ها به این نتیجه رسیده‌اند که بیش‌تر مقاله‌ها در رعایت اصول و استانداردهای چکیده‌نویسی به‌طور کامل موفق نبوده‌اند. البته به‌نظر می‌رسد خود این نویسندگان نیز در بیان نتایج پژوهش خویش چندان موفق عمل نکرده‌اند و فقط سر بسته اعلام کرده‌اند که نویسندگان موفق نبوده‌اند. ابراهیم نامداری (۱۳۹۷) در مقاله «ارزیابی و نقد مقالات حوزه ادبیات عصر میانه» شش مقاله چاپ شده در مجله/دب عربی دانشگاه تهران در حوزه ادبیات عصر میانه و میزان انطباق آن با استانداردهای مقاله‌های علمی - پژوهشی را نقد و بررسی ساختاری کرده است. نتایج این پژوهش حاکی است، برخی از مقالات نواقصی از قبیل کلی بودن عنوان، نداشتن روش و هدف پژوهش در چکیده، ضعف در انتخاب واژه‌های کلیدی، مشخص نبودن پرسش‌های اصلی، اشاره نکردن به پیشینه پژوهش، و کلیشه‌ای و کلی بودن نتیجه‌ها را دارند. از سوی دیگر، تعدادی از

مقاله‌های بررسی شده نقاط قوت و استانداردهای لازم را دارند که از جمله آن می‌توان به ارائه عمقی مبانی نظری پژوهش، رویکرد انتقادی و تحلیل محور، نوآوری، انطباق محتوای اثر با عنوان، استناد به منابع معتبر، و داده‌های به‌روز اشاره کرد. با جست‌وجو در منابع اینترنتی مشخص شد که تاکنون پژوهشی در زمینه نقد مقالات تطبیقی مجله/دب عربی نگاشته نشده است.

۴.۱ سؤالات پژوهش

پژوهش حاضر درصدد پاسخ به پرسش‌های زیر است:

- عناوین مقالات موردبررسی تا چه حد به معیارهای علمی مقاله‌نویسی نزدیک است؟
- نویسندگان تا چه حد به اصول مقدمه‌نویسی پای‌بند بوده‌اند؟
- ارتباط بین سؤالات پژوهش و نتیجه چگونه است؟
- میزان بهره‌گیری از منابع اصلی و غیراصولی به چه شکل است؟

۵.۱ روش پژوهش

روش تحقیق موردنظر در این جستار روش تحلیل محتواست. به این منظور، مقالات تطبیقی زبان فارسی از ده شماره آخر یعنی از شماره چهارم سال چهارم تا شماره دوم دوره هشتم بررسی شده‌اند. تعداد کل مقالات بررسی شده ده مقاله است. همه مقالات کتابخانه‌ای و از سایت اصلی مجله جمع‌آوری و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار spss استفاده شد.

روش تحلیل نیز به این صورت بوده که ابتدا در هر بخش اصول صحیح مقاله‌نویسی با بهره‌گیری از مهم‌ترین کتاب‌های آیین نگارش جمع‌آوری شده، سپس این مقالات براساس اصول موردنظر تحلیل ساختاری شده است. در هر بخش نیز برحسب ظرفیت آن عنوان یا مطلب پیش‌نهادی از جانب نگارندگان به متن اضافه شده است.

۲. بحث اصلی پژوهش

مقاله علمی اصول و قواعد مشخصی دارد. در ادامه بحث دیدگاه‌های گوناگون در زمینه اصول صحیح مقاله‌نویسی بررسی و تلاش شده است براساس همان دیدگاه‌ها مقالات منتخب بررسی شود.

جدول ۱. عنوان مقالات بررسی شده

شماره مقاله	عنوان مقاله
اول	الگوی اسطوره باروری در شعر معاصر فارسی و عربی؛ با بررسی موردی اشعار احمد شاملو و بدر شاکر السیاب، تألیف لیلی نادری و سیدابراهیم آرمن، ۱۳۹۵، دوره ۸، شماره ۲.
دوم	عصیان و هنجارگریزی در شعر فروغ فرخزاد و غاده السمان، تألیف فریده داودی مقدم و طاهره اختری، ۱۳۹۵، دوره ۸، ش ۲.
سوم	واکاوی روان‌شناختی مضامین مشترک در اشعار سیدقطب و دیوان ترکی شهریار، تألیف علی احمدزاده و کبری روشن‌فکر، ۱۳۹۵، دوره ۸، ش ۱.
چهارم	بررسی گزاره‌های رئالیسم جادویی در رمان‌های عزاداران تبیل غلامحسین ساعدی و شب‌های هزار شب نجیب محفوظ، تألیف رضا ناظمیان، علی گنجیان خناری، داوود اسپرهم، و یسرا شادمان، ۱۳۹۳، دوره ۶، ش ۲.
پنجم	بررسی تطبیقی مضامین هستی‌شناسانه عبدالله البردونی و جلال‌الدین مولوی، تألیف ابوالحسن امین مقدسی و اوئیس محمدی، ۱۳۹۳، دوره ۶، ش ۲.
ششم	کارکرد لفظی و معنوی تکرار در شعر احمد مطر و عمران صلاحی، تألیف فرهاد رجبی، ۱۳۹۲، دوره ۵، ش ۲.
هفتم	تنهایی روشن‌فکر در رمان‌های غاده السمان و غزاله علیزاده، تألیف یدالله احمدی ملایری و سمیه آقاجانی، ۱۳۹۲، دوره ۵، ش ۱.
هشتم	بررسی تطبیقی طبیعت‌گرایی در اندیشه‌های سهراب سپهری و جبران خلیل جبران، تألیف عزت ملابراهیمی، خدیجه رشیدی، و بی‌بی راحیل سن‌سبلی، ۱۳۹۲، دوره ۵، ش ۱.
نهم	حاکمیت شب، نگاهی به دو شعر از نیما یوشیج و عبدالوهاب البیاتی، تألیف ابوالحسن امین مقدسی و شهریار گیتی، ۱۳۹۱، دوره ۴، ش ۴.
دهم	بازتاب مصادیق فقر فرهنگی و سلطه سنت در پهنه داستان‌های کوتاه صادق هدایت و زکریا تامر (با محوریت زن در اجتماع)، تألیف صلاح‌الدین عبدی و مریم مرادی، ۱۳۹۱، دوره ۴، ش ۴.

۱.۲ عنوان

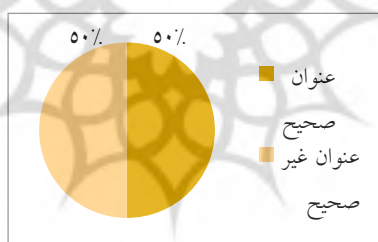
«اولین آشنایی خواننده با تحقیق از طریق عنوان صورت می‌گیرد و فرد با خواندن عنوان تحقیق تصمیم می‌گیرد که بقیه تحقیق را مطالعه کند یا آن را کنار بگذارد. اسم یا عنوان تحقیق بیان‌گر محتوا و هویت تحقیق است» (رضایی ۱۳۸۵: ۷) بنابراین، عنوان هر مقاله «مهم‌ترین رکن مقاله را شکل می‌دهد» (آخوندزاده و همکاران ۱۳۸۶: ۲۶). عنوان مناسب به خواننده می‌گوید که مقاله درباره چه موضوعی بحث می‌کند و می‌بایست «کوتاه، دقیق و روشن‌گر، عاری از لغات زاید، شروع با مهم‌ترین عبارت و توصیف یا بیان باشد. هدف آن است که با استفاده از حداقل کلمات بیش‌ترین اطلاعات در اختیار خوانندگان مقاله گذاشته شود» (استاپلتون ۱۳۷۴: ۳۷-۳۸). «واژه‌های عنوان چنان تنظیم شود که فهرست‌نویسان،

کتابداران، شرکت‌ها، و سازمان‌های فهرست‌کننده مقاله‌ها بتوانند آن را به راحتی رده‌بندی کنند و در پایگاه‌های اطلاع‌رسانی به راحتی جست‌وجو شود» (فتوحی ۱۳۹۶: ۱۸۴).

عنوان هر اثر باید «شش ویژگی جزئی‌بودن، گویایی، تازگی، اختصار، دقت، و جذابیت» (خاکی ۱۳۹۱: ۱۰؛ عسکری ۱۳۸۹: ۹۹) را داشته باشد و می‌توان «برای جزئی‌بودن موضوع را محدود و این محدودیت را در عنوان منعکس ساخت. تعیین حوزه و محدوده زمانی یا مکانی تحقیق در محدود ساختن موضوع مؤثر است» (میرزایی ۱۳۹۰: ۶۱). هم‌چنین «باید از آوردن عبارت‌های زاید که عنوان را طولانی‌تر می‌کند خودداری کرد مثلاً می‌توان عبارت‌هایی هم‌چون روش بررسی، بررسی و مطالعه، نتایج حاصل از ...، یک پژوهش تجربی درباره ... را حذف کرد تا عنوان کوتاه‌تر باشد» (فتوحی ۱۳۹۶: ۱۸۵).

جدول ۲. عنوان مقالات

عنوان	صحیح	غیر صحیح
تعداد	۵	۵
درصد	۵۰	۵۰

براساس اصول مقاله‌نویسی که در بالا مطرح شد، بارزترین خطا در این بخش استفاده از کلمه «بررسی» در مقالات ۴، ۵، و ۸ است. با درنگی کوتاه بر این عناوین می‌توان به این نتیجه رسید که پس از حذف کلمات اضافه‌ای که زیر آن‌ها خط کشیده شده است، عنوان موردنظر کوتاه‌تر و رساتر می‌شود. این امر نشان می‌دهد که این کلمات در متن عنوان زایدند. عنوان‌های پیشنهادی:

[بررسی گزاره‌های] رئالیسم جادویی در رمان‌های عزاداران بئیل غلامحسین ساعدی و

شب‌های هزار شب نجیب محفوظ؛

[بررسی تطبیقی] مضامین هستی‌شناسانه عبدالله البردونی و جلال‌الدین مولوی (در بوتۀ

ادبیات تطبیقی)؛

[بررسی تطبیقی] طبیعت‌گرایی در اندیشه‌های سهراب سپهری و جبران خلیل جبران؛ عنوان مقاله ۹ «حاکمیت شب، نگاهی به دو شعر از نیمایوشیچ و عبدالوهاب البیاتی» واضح و گویا نیست، زیرا در عنوان به حاکمیت شب اشاره شده است، در حالی که گویا نیست که نویسندگان چه چیزی را پژوهش کرده‌اند، زیرا در چکیده و کلیدواژگان به کلماتی مانند سمبولیسم و آشنایی‌زدایی اشاره شده است که چندان از عنوان مقاله مشخص نیست. علاوه بر این، طبق گفته فتوحی در بالا کلمات «نگاهی به» جزء اصلی کلام نیستند و می‌توان آن‌ها را حذف کرد:

عنوان پیش‌نهادی: آشنایی‌زدایی نماد شب در دو قصیده «هست شب» نیما و «اللیل فی کلّ مکان» البیاتی.

عنوان مقاله «الگوی اسطوره‌باروری در شعر معاصر فارسی و عربی؛ با بررسی موردی اشعار احمد شاملو و بدر شاکر السیّاب» می‌توانست بسیار مختصرتر انتخاب شود: عنوان پیش‌نهادی: الگوی اسطوره‌باروری در شعر احمد شاملو و بدر شاکر السیّاب.

۲.۲ چکیده

«در مجلات علمی چکیده باید مشتمل بر حقایق محکمی هم‌چون اهداف، روش‌ها، یافته‌های اصلی، اهمیت، و نتایج ضمنی باشد و معمولاً بین ۱۵۰-۲۵۰ لغت است. در چکیده باید هدف‌های پژوهش و مهم‌ترین یافته‌ها تشریح و مفهوم و اهمیت آن‌ها ذکر شود» (استاپلتون ۱۳۷۴: ۴۰-۴۱). نیز آمده است: «چکیده در عین اختصار و روشنی باید اطلاعات زیر را داشته باشد: عنوان، هدف مقاله، روش تحقیق، نتیجه، و کلمات کلیدی» (مهدوی ۱۳۶۶: ۶۸). درباره‌ی حجم آن نیز گفته شده است: «چکیده تمام‌نما کامل‌ترین نوع چکیده و طولانی‌تر از سایر چکیده‌هاست. جمله‌های این نوع چکیده خبری است و به‌طور متوسط شامل ۱۵۰ تا ۲۵۰ واژه است» (همان: ۲۵).

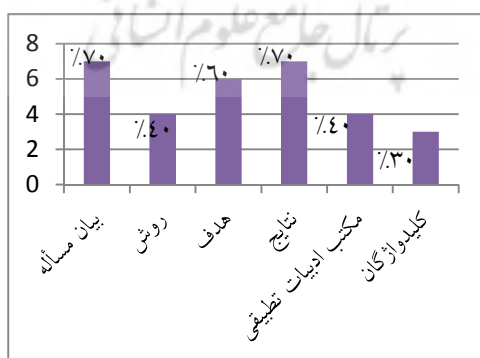
معمولاً در پایان چکیده تعدادی واژه یا عبارت کوتاه کلیدی در ارتباط با موضوع اصلی مقاله ذکر می‌شود. لازم است این واژه‌ها تا حد ممکن از چکیده و عنوان مقاله برگرفته باشد. درباره‌ی کلیدواژه‌ها نیز گفته شده است: «کلیدواژه‌ها بخشی از چکیده و در واقع همان واژه‌های اصلی و کانونی تحقیق‌اند که باید در عنوان مقاله نیز باشد. کلیدواژه‌ها باید با واژه‌های اصلی عنوان و مسئله تحقیق و تا حد امکان با عنوان‌های فرعی مقاله تناسب داشته باشند و موضوع خاص مقاله را به‌خوبی نشان دهند» (فتوحی ۱۳۹۶: ۱۹۲).

«واژگان اصلی و کلیدی باید در جمله عنوان تحقیق قرار گیرند و به سادگی از یک دیگر قابل تشخیص باشند؛ همچنین تا حد امکان از انتخاب کلیدواژه‌های عام پرهیز شود» (اشرفی ریزی و کاظم پور ۱۳۸۷: ۳۴).

معمولاً دو روش اصلی برای انتخاب کلیدواژه‌ها وجود دارد. روش اول به انتخاب کلیدواژه‌های کنترل شده معروف است و به کمک اصطلاح‌نامه‌ها صورت می‌گیرد. در روش دوم که با عنوان انتخاب آزاد شناخته می‌شود، براساس تصمیم نویسنده صورت می‌گیرد. در هر یک از این دو روش لازم است ترکیبی از واژگان اعم و اخص که بیش‌ترین و نزدیک‌ترین رابطه معنایی را با محتوای مقاله دارد، انتخاب شود. انتخاب کلیدواژه مناسب در مقاله احتمال بازیابی بیش‌تر مقاله را از سوی دیگران در آینده افزایش می‌دهد و در نتیجه به دریافت استناد بیش‌تر به مقاله کمک می‌کند. در مجموع کلیدواژه‌ها باید با موضوع اصلی مقاله تناسب کافی داشته باشند (فتوحی ۱۳۹۶: ۱۲).

جدول ۳. چکیده مقالات بر حسب تعداد صحیح

بخش	تعداد صحیح	درصد
بیان مسئله	۷	۷۰
روش	۴	۴۰
هدف	۶	۶۰
نتایج	۷	۷۰
مکتب ادبیات تطبیقی	۴	۴۰
کلیدواژه‌ها	۳	۳۰

بیان مسئله پژوهش از بخش‌های اصلی هر تحقیق است، زیرا در این بخش نویسنده یادآور می‌شود که به دنبال چیست. در بررسی مقالات مجله حاضر با خطاهای فاحشی در زمینه اصول صحیح چکیده‌نویسی روبه‌رو شدیم که در زیر به بخشی از این خطاها اشاره می‌شود. در مقالات ۵، ۷، و ۸ بیان مسئله ناقص است. برای نمونه چکیده مقاله ۵ تحلیل شده است (توضیحات نگارندگان درون قلاب نوشته شده است).

عبدالله البردونی و جلال‌الدین مولوی مضامین هستی‌شناسانه مشترکی در اشعارشان دارند [این مسئله پیش‌داوری شده است]. از جمله این مضامین آزادی، حیرت، غربت، و مرگ است. در سه مفهوم آزادی، حیرت، و مرگ شباهت‌های فراوانی میان دو شاعر دیده می‌شود و دو شاعر با رویکرد عرفانی محض این مفاهیم را مطرح کرده‌اند. مفهوم غربت در شعر مولوی بار عرفانی دارد و در شعر بردونی گاه عرفانی است و گاه با رویکردی اگزیستانسیالیستی مطرح می‌شود. آزادی در شعر دو شاعر به معنای آزادی از دنیای خاکی است و در این میان دنیا به خاک، گل، و زندان تشبیه می‌شود. درباره مضمون حیرت نیز باید گفت که در شعر این دو شاعر بار عرفانی دارد و دو شاعر در آن مطرح می‌کنند که انسان از کجا آمده و به کجا می‌رود و هر دویشان پیوسته حیران و سرگرداند و فقط صدا و پژواک و جرسی را می‌شنوند که آنان را به سوی خود فرامی‌خواند. دیگر مضمون مشترک میان این دو غربت است که در شعر بردونی با دو رویکرد اگزیستانسیالیستی و عرفانی مطرح می‌شود، اما در شعر مولوی فقط رویکرد عرفانی دارد. دو شاعر در دنیا احساس غربت می‌کنند و سودای سفر و رحیل به دنیایی موسوم به لامکان را مطرح می‌کنند. مرگ نیز دیگر مضمونی است که برگرفته از اندیشه زهد و عرفان اسلامی در شعر دو شاعر است [این بخش نیز فقط شامل نتیجه پژوهش است، اما با درنگ در چکیده متوجه می‌شویم که مسئله پژوهش، روش، و هدف پژوهش بیان نشده است].

در چکیده مقالات ۱، ۴، ۵، ۶، ۸، و ۹ به روش پژوهش اشاره‌ای نشده است. برای نمونه چکیده مقاله «بررسی تطبیقی طبیعت‌گرایی در اندیشه‌های سهراب سپهری و جبران خلیل جبران» تحلیل شده است.

مقایسه آثار سهراب سپهری شاعر معاصر ایران و جبران خلیل جبران شاعر و نویسنده معاصر عرب در حوزه ادبیات تطبیقی مکتب آمریکا می‌گنجد، زیرا میان سپهری و جبران تأثیر و تأثری نبوده است [بیان مسئله ناقص است]. از وجوه مشترک نوشته‌های این دو هنرمند طبیعت‌گرایی است که در آثارشان به مثابه آرمان‌شهر قرار گرفته است. این دو ادیب در این آرمان‌شهر برای رسیدن به ملکوت، وحدت، و دوری از شهر آراسته به ظواهر

صنعتی در تکاپویند. در این میان، سپهری به طبیعت نزدیک‌تر است و پیوسته به ثنای پدیده‌های نیک و بد طبیعت زیان می‌گشاید و در اندیشه خود دیدگاهی متضاد به طبیعت ندارد و سرانجام در آرمان‌شهر خود به آرامش روحی می‌رسد. باوجوداین، به اسرار عناصر طبیعت دست نمی‌یازد. اما جبران به‌رغم طبیعت‌ستایی‌اش، گاهی در ظاهر پدیده‌های طبیعت را ذم می‌کند و با مکاشفه اسرار طبیعت خود را در محقق‌کردن آرمان‌شهر در دل طبیعت عاجز می‌بیند [این قسمت نیز شامل بیان نتایج است. پس در این چکیده بیان مسئله، روش، و هدف پژوهش، که از ارکان اصلی آن هستند، بیان نشده است].

مقالات ۱، ۵، ۸ و ۱۰ هدف پژوهش صریحی ندارند. در مقالات ۶، ۹، و ۱۰ نیز نتایج پژوهش درست تبیین نشده است. مقاله «کارکرد لفظی و معنوی تکرار در شعر احمد مطر و عمران صلاحی» برای نمونه تحلیل شده است:

پس از کم‌رنگ‌شدن حضور سستی وزن و قافیه در شعر و ورود مسائل و دغدغه‌های جدید به این عرصه، ضرورت استفاده از ظرفیت‌ها و ابزارهای گوناگون برای بیان مفاهیم بیش از گذشته احساس شد. شاعران کوشیدند با استفاده از عناصر متعدد مفاهیم را به‌نحوی مطلوب به مخاطبان خود منتقل کنند. ازجمله این عناصر استفاده از عنصر موسیقی برآمده از تکرار بود که در شعر احمد مطر عراقی و عمران صلاحی پارسی‌گوی نقشی برجسته به خود می‌گیرد [بیان مسئله مناسب است]. در این جستار برآنیم تا با تمرکز بر همین مبنا ضمن نگرش در شعر دو شاعر و کارکرد موسیقی در شعر امروز، سهم مقوله تکرار را از این ره‌گذر در ارتباط با معنابخشی موردتوجه قرار دهیم [هدف پژوهش به‌درستی تبیین شده، اما روش پژوهش ذکر نشده است]. نتایج نشان می‌دهد پدیده تکرار در شکل‌های مختلف خود نه‌فقط به ملموس‌تر و عمیق‌ترشدن انتقال معنا کمک می‌کند، بلکه دو شاعر از این طریق در گسترش به حدود معنای واژگان توفیق یافته‌اند [نتایج پژوهش به‌روشنی تبیین شده و نویسنده فقط به ذکر کلیات اکتفا کرده است].

بارزترین ضعف چکیده‌ها عدم ذکر مکتب تطبیقی به‌کار رفته است که در مقالات ۱، ۳، ۴، ۵، ۶، و ۹ نمود یافته است. چکیده مقاله «واکاوی روان‌شناختی مضامین مشترک در اشعار سیدقطب و دیوان ترکی شهریار» تحلیل شده است.

ناکامی‌ها و تضادهای زندگی موجب آشفته‌گی انسان می‌شود و ساختار شخصیتی «من» (ego) را مختل می‌کند. در چنین موقعیتی سیستم‌های دفاع روانی فعال می‌شود تا با ازبین‌بردن اضطراب و تشویشی که «من» را تهدید کرده است، آرامش را دوباره به انسان برگرداند. «سیدقطب» و «شهریار» نیز به‌علت عوامل مختلف فردی، اجتماعی، سیاسی، و ...

در زندگی خویش دچار اضطراب و هیجان‌های نامطلوب شده‌اند. از آن‌جاکه اشعار این دو شاعر بازتاب روان و احساس‌های آن‌هاست، مکانیزم‌های دفاع روانی، که برای مقابله با اضطراب از آن استفاده کرده‌اند، در شعرشان نمود یافته است [بیان مسئله مناسب است]. جستار کنونی با روش توصیفی - تحلیلی [روش به‌درستی بیان شده است] و با مراجعه به کتاب‌های مختلف روان‌شناسی اشعار «سیدقطب» و دیوان ترکی «شهریار» را از دیدگاه روان‌شناختی واکاوی کرده است [هدف پژوهش به‌خوبی تبیین شده است]. در مضامین مشترک این دو شاعر هم‌چون دوران کودکی، رثا، و پیری سازوکارهای دفاعی مختلفی مانند «بازگشت زمانی»، «هماندسازی»، «جداسازی»، و «هنجارسازی» به‌کار رفته است [نتایج پژوهش نیز خوب تحلیل شده است]، اما نقص این پژوهش جایی است که در آن مکتب تطبیقی به‌کاررفته را به‌روشنی تبیین نکرده است.

واژه‌های کلیدی در اکثر چکیده‌ها به‌درستی انتخاب نشده است، زیرا اولاً حرکت آن‌ها از کل به‌سوی جزء نیست و ثانیاً با جست‌وجوی کلمات در موتورهای جست‌وجوی اینترنتی نمی‌توان به‌آسانی به مقاله دست یافت. مقالات ۳، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، و ۱۰ این‌نقص را دارند. در مقاله «تنهایی روشن‌فکر در رمان‌های غادة السمان و غزاله علیزاده» با کلیدواژگان تنهایی، شخصیت روشن‌فکر، رمان، علیزاده، السمان، اولاً واژه‌های تنهایی و رمان کلی‌اند و ثانیاً بهتر است نام کامل نویسندگان ذکر شود. کلمات پیش‌نهادی: روشن‌فکر، تنهایی سیاسی، تنهایی اجتماعی، غزاله علیزاده، غادة السمان.

بهترین نمونه در رعایت اصول چکیده‌نویسی در میان این مقالات مقاله ۲ یعنی «عصیان و هنجارگریزی در شعر فروغ فرخزاد و غادة السمان» است.

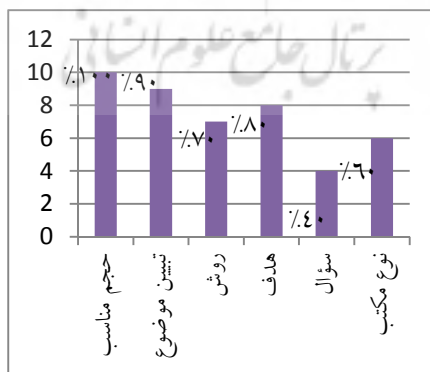
۳.۲ مقدمه

نوشتن مقدمه‌ای خوب از مهم‌ترین مراحل مقاله‌نویسی است و مقدمه خوب هم‌چون دریچه‌ای است که خواننده را از دنیای بیرون به دنیای درون مقاله وارد می‌کند. «متن باید با مقدمه‌ای خوب، دقیق، موجز، و شیوا آغاز شود تا خواننده به خواندن کل نوشته ترغیب شود» (میرزایی ۱۳۹۰: ۸۹). بخش اصلی مقاله با مقدمه آغاز می‌شود که مسئله اصلی تحقیق، روش، و راه‌کار را معرفی می‌کند. این بخش بعد از چکیده و کلیدواژه می‌آید و خلاً آگاهی میان نویسنده و خواننده را پر می‌کند. مقدمه از سه بخش ۱. معرفی مسئله تحقیق، ۲. پیشینه علمی تحقیق، و ۳. بیان فرضیه و استدلال (سمعی گیلائی ۱۳۸۳: ۷۹)

تشکیل می‌شود. در مقدمه لازم است به سه نکته: ۱. زمینه پژوهشی تا این‌که ارزیابی کار حاضر برای خواننده مقدور باشد، ۲. مرور مختصری از پیشینه مربوط به موضوع تحقیق و روند پیشرفت منطقی که شما را در انجام پژوهش هدایت کرده است، و ۳. بیان مشخص هدف‌هایی که دنبال می‌کنید (استاپلتون ۱۳۷۴: ۴۲) توجه کنیم. طول مقدمه نباید چنان باشد که بر مطلب اصلی یعنی تعریف مسئله غلبه کند و «مقدمه زاید بر متن» باشد. اندازه نوشتاری مقدمه طبعاً با حجم نوشته اصلی تناسب دارد. درکل باید گفت، آنچه در قسمت مقدمه آورده می‌شود باید کاملاً با موضوع مرتبط باشد (اشرفی‌ریزی و کاظم‌پور ۱۳۸۷: ۳۵). مقدمه روشن‌مند باید پیشینه تحقیق، فرضیه، سؤال پژوهش، و روش تحقیق را روشن کند. در مقدمه مقاله مسئله تحقیق و ضرورت انجام آن و اهداف آن از نظر بنیادی و کاربردی مختصر بیان می‌شود و سپس سوابق پژوهشی، که مستقیم به موضوع تحقیق مرتبط است، بررسی می‌شود. مقدمه باید منطقی اساسی را در تحقیق بیان کند. پس از نتیجه‌گیری از پژوهش‌های بررسی‌شده، محقق باید پرسش‌های پژوهش خود را استفهامی بیان کند و متغیرهای تحقیق را به صورت عملیاتی تعریف کند (هومن ۱۳۷۸: ۸۷).

جدول ۴. بررسی مقدمه مقالات برحسب تعداد صحیح

بخش	تعداد صحیح	درصد
حجم مناسب	۱۰	۱۰۰
تبیین موضوع	۹	۹۰
روش	۷	۷۰
هدف	۸	۸۰
سؤال	۴	۴۰
نوع مکتب	۶	۶۰

مقالات مجله در مجموع شاخص‌های مختلف مقدمه‌نویسی را رعایت کرده‌اند، اما گاهی نواقصی در آن‌ها دیده می‌شود که امید است در مقالات آینده این نواقص رفع شود. باتوجه به این که مقاله پژوهشی معمولاً در ۱۵ تا ۲۰ صفحه نگاشته می‌شود، شایسته است که این حجم بین بخش‌های گوناگون مقاله تقسیم شود. هم‌چنین شایسته است دوسوم صفحات مقاله به بررسی موضوع مورد نظر اختصاص یابد. پس اختصاص حدود دو صفحه به مقدمه‌ای کوتاه، رسا، و موجز از نقاط قوت مقاله علمی محسوب می‌شود. مقدمه تمامی مقالات از نظر حجم (حدوداً دو صفحه) وضعیت مطلوبی دارند. مسئله پژوهش در همه مقالات به جز مقاله ۸ (بررسی تطبیقی طبیعت‌گرایی در اندیشه‌های سهراب سپهری و جبران خلیل جبران) تبیین شده و این امر از نقاط قوت مقالات است. مقاله مذکور بیان مسئله ندارد و با هدف مقاله شروع شده که به‌صورتی کاملاً گذرا و در قالب هشت سطر به شباهت‌های شعر سپهری و جبران خلیل جبران اشاره می‌کند و هدف مقاله را بررسی تطبیقی شباهت‌ها و تفاوت‌ها در بُعد طبیعت‌گرایی دو شاعر دانسته است. درحالی که طبق اصول علمی مقاله باید با تعریفی از طبیعت‌گرایی آغاز می‌شد.

در تحقیقات توصیفی، همان‌گونه که از نام آن پیداست، محقق می‌خواهد وضع پدیده یا شیء یا اتفاقی خاص را بررسی و توصیف کند (مستخلمین حسینی ۱۳۹۴: ۵۷). این نوع تحقیق به‌منظور توصیف عینی و کیفی محتوای مفاهیم نظام‌دار است. این نوع تحقیق بیش‌تر روی متن‌های مکتوب، شفاهی، و تصویری درباره موضوعی خاصی مانند کتاب‌ها، روزنامه‌ها، و مقاله‌ها انجام می‌شود (همان: ۵۸).

روش غالب در مقالات حوزه زبان و ادبیات عربی توصیفی – تحلیلی است، اما طبق بررسی انجام‌شده در مقدمه مقالات ۴، ۶، و ۸ روش پژوهش به‌روشنی و صراحت تبیین نشده است.

مقالات ۱ و ۷ نیز هدف اصلی پژوهش روشن و واضحی ندارند. بارزترین نقص مقالات چاپ‌شده به عدم طرح سؤال برمی‌گردد. این نقص در مقالات ۲، ۵، ۶، ۷، ۸، و ۹ دیده می‌شود. در زیر برای پیش‌نهاد برای هر یک از این مقاله‌ها سؤالی کلی مطرح شده است.

– عصیان و هنجارگریزی در شعر فروغ فرخزاد و غادة السمان:

سؤال پیش‌نهادی: بارزترین وجوه اشتراک و افتراق دو شاعر در زمینه عصیان چیست؟

– بررسی تطبیقی مضامین هستی‌شناسانه عبدالله البردونی و جلال‌الدین مولوی:

سؤال پیش‌نهادی: دیدگاه البردونی و مولوی درباره انسان چیست؟

- کارکرد لفظی و معنوی تکرار در شعر احمد مطر و عمران صلاحی:
سؤال پیش‌نهادی: بارزترین کارکردهای تکرار در شعر احمد مطر و عمران صلاحی
کدام است؟

- تنهایی روشن‌فکر در رمان‌های غادة السمان و غزاله علیزاده:
سؤال پیش‌نهادی: تنهایی روشن‌فکر در چه قالب‌هایی در رمان‌های این دو نویسنده رخ
نمایانده است؟

- بررسی تطبیقی طبیعت‌گرایی در اندیشه‌های سهراب سپهری و جبران خلیل جبران:
سؤال پیش‌نهادی: بارزترین مؤلفه‌های هم‌سان طبیعت‌گرایی در اندیشه‌های سهراب
سپهری و جبران خلیل جبران کدام است؟

- حاکمیت شب، نگاهی به دو شعر از نیما یوشیج و عبدالوهاب البیاتی:
سؤال پیش‌نهادی: نماد شب چه نقشی در اشعار نیما یوشیج و البیاتی داشته است؟
باتوجه به این‌که مقالات موردبررسی تطبیقی‌اند، شایسته است در مقدمه به مکتب
مورداستفاده اشاره شود که این مهم در مقالات ۳، ۴، ۶، و ۹ رعایت نشده است.

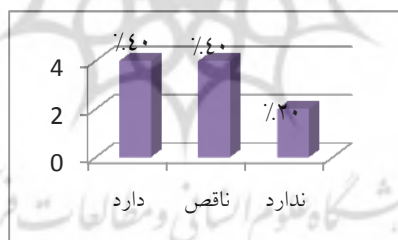
۴.۲ پیشینه تحقیق

«ذکر پیشینه تحقیق باعث می‌شود تا خواننده و نویسنده به موضوع اشراف بیش‌تری پیدا کنند و بر اطلاعات آنان در زمینه موضوع مورد مطالعه افزوده شود و این باعث می‌شود که وی با دید بازتری به فضای نگرش مسئله تسلط بیش‌تری پیدا کند و با اشراف بر مسئله و اطمینان از بدیع بودن آن، کار پژوهش را آغاز کند» (حافظ‌نیا ۱۳۹۵: ۹۳). «بررسی پیشینه بحث در واقع یک مرور محققانه است و تا آن‌جا پیش می‌رود که پیش‌زمینه تاریخی مناسبی از بحث بیان کند و جایگاه تحقیق فعلی را در میان پژوهش‌های انجام‌شده نشان دهد. برای این منظور منابع مرتبط با تحقیق باید بررسی شود؛ البته نه‌چندان گسترده که کل پیشینه تاریخی بحث را در بر بگیرد» (فتوحی ۱۳۹۶: ۱۳۶-۱۳۷). «در این بخش باید سهم هر یک از محققان گذشته و نارسایی‌های کار آنان نشان داده شود و روشن شود تحقیق حاضر برای رفع آن کمبودها و پیش‌برد حل مسئله چه خدمتی انجام می‌دهد. اگر محقق برپایه نظریه‌ای متفاوت یا با برداشت و روش تازه موضوع را بررسی کرده است، باید این معانی به‌روشنی بیان شود» (سمیعی گیلانی ۱۳۸۳: ۱۰۳). پیشینه تحقیق در تمام مراحل تحقیق به‌کمک پژوهش‌گر می‌آید که در زیر برخی از ویژگی‌های آن آورده می‌شود:

۱. جلوگیری از کار تکراری؛
۲. کمک در تعیین این‌که فرضیه تحقیق مبانی علمی دارد یا نه؟
۳. افزایش بینش و مهارت پژوهش‌گر در تعیین حجم نمونه، زیرا یکی از راه‌های تعیین حجم نمونه استفاده از پژوهش‌های دیگران است؛
۴. دست‌یافتن به روش‌های جدید و مطالب نو؛
۵. کمک به شناخت متغیرها و تشخیص روابط بین متغیرها؛
۶. آشنا کردن محقق با روش یا روش‌های حل مسئله مورد مطالعه؛
۷. محدود کردن مسئله پژوهش و بهتر تعریف کردن آن؛
۸. یاری‌رسانی به پژوهش‌گر در کاربرد نتایج یک کار معین در یک زمینه تخصصی مشخص (خورشیدی و قریشی ۱۳۸۱: ۱۰۴-۱۰۵).

جدول ۵. بررسی پیشینه مقالات

پیشینه	تعداد	درصد
دارد	۴	۴۰
ناقص	۴	۴۰
ندارد	۲	۲۰

شایسته است مقاله پژوهشی پیشینه‌ای قوی و انتقادی داشته باشد. قوی بدین معنا که بیش‌تر کتاب‌ها، پایان‌نامه‌ها، و مقالات مربوط به آن موضوع را مطرح کند و انتقادی بدین معنا که موضوع آن مقالات را از زوایای مختلف نقد کند تا بدین وسیله به داور و خواننده بقبولاند که آن مقالات را دیده است، سپس وجه تمایز کار خویش را با آن از زوایای مختلف تبیین کند. متأسفانه مقالات ۷ و ۹ اصلاً پیشینه‌ای مطرح نکرده‌اند. برای مثال، مقاله «تنهایی روشن‌فکر در رمان‌های غادة السمان و غزاله علیزاده» پیشینه‌ای ندارد؛ در حالی که این دو نویسنده با سایر نویسندگان در زمینه‌های دیگر مقایسه شده‌اند، مانند «بررسی تطبیقی اشعار فروغ فرخزاد، غادة السمان، و امیلی دیکنسون»، «مقایسه تطبیقی جهان‌نگری فروغ

فرخزاد و غادة السمان»، «مرگ در اندیشه غادة السمان»، و «ادبیات تطبیقی و تطبیق شعر معاصر عرب و شعر معاصر ایران (با تکیه بر شعر فروغ و غادة السمان)». هم‌چنین در مقاله ۹ پیشینه فراوانی یافت می‌شود: «رمزگشایی واژه شب در سروده‌های عبدالوهاب البیاتی و مهدی اخوان ثالث» (تابستان ۱۳۹۱)، «عبدالوهاب البیاتی و حافظ شیرازی»، و مقالات فراوان دیگری درباره البیاتی و نیما یوشیج.

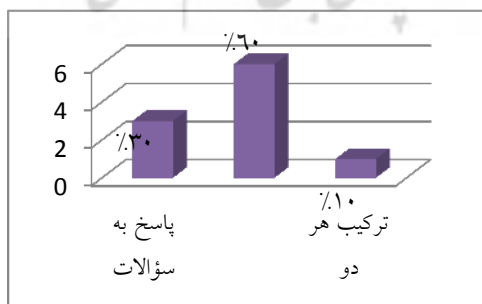
مقالات ۳، ۵، ۸، و ۱۰ نیز تیتروار برخی پژوهش‌های پیشین را ذکر کرده‌اند که چندان جنبه علمی و انتقادی ندارد. هم‌چنین در پیشینه مقاله ده آمده است: «مقالاتی از نویسنده اول مقاله حاضر که به زکریا تامر پرداخته است» (ص ۷۳) و سپس آوردن ۴ مقاله از همان نویسنده در بخش مراجع به‌نوعی می‌تواند معرفی نویسنده برای داور باشد و ذهنیتی از نویسنده در ذهن وی ایجاد کند که چندان با اصل داوری محرمانه هم‌خوانی ندارد.

۵.۲ ارتباط بین سؤال پژوهش و نتایج

ضروری است مقاله پژوهشی مناسب به نتایج منتهی شود که برای حل یک مسئله راه‌گشا باشد. با توجه به این، نتایج به سه بخش اصلی طراحی می‌شوند: پاسخ به سؤالات مطرح‌شده، تحلیل داده‌های مقاله، و مقایسه نتایج پژوهش با نتایج پژوهش‌های مشابه، که نوع سوم غالباً در مقالات علوم پایه و علوم اجتماعی مطرح می‌شود.

جدول ۶. ارتباط بین سؤال پژوهش و نتایج

نتایج	تعداد	درصد
پاسخ به سؤالات	۳	۳۰٪
تحلیل داده‌های متن	۶	۶۰٪
ترکیب هر دو	۱	۱۰٪

باتوجه به این که مقالات ۲، ۵، ۶، ۷، ۸، و ۹ سؤال پژوهش ندارند، طبیعی است نتایج آن‌ها در واقع تحلیل داده‌های داخلی متن است. مقالات ۱، ۴، و ۱۰ نیز به سؤالات مطرح شده پاسخ داده‌اند. مقاله ۳ نیز تلفیقی از پاسخ به سؤالات و تحلیل داده‌های متن است.

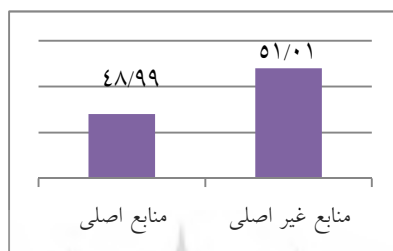
۶.۲ منابع

از مهم‌ترین وظایف پژوهش‌گران پس از انتخاب موضوع تحقیق، جست‌وجو برای یافتن منابع و مراجع مختلف به منظور جمع‌آوری معلومات و اطلاعات لازم درباره موضوع است. شکی نیست که هر اندازه این جست‌وجو وسیع‌تر و دقیق‌تر باشد ارزش و اعتبار تحقیق بیش‌تر خواهد بود. بر همین اساس، باید گفت که تعداد، تنوع، و اعتبار منابع استنادی از معیارهای ارزش‌یابی تحقیقات دانشگاهی است. کم‌تر پژوهش‌گری می‌تواند ادعا کند که آنچه نوشته زاینده اندیشه خود اوست. بر این اساس، شکی نیست که جست‌وجوی منابع موردنیاز پژوهش اولین قدم در راه تحقیق درست و منطقی است (باوان‌پوری و همکاران ۱۳۹۴: ۱۲۲).

از آن‌جاکه در مطالعه منابع رجوع به منابع مستقیم و غیرمستقیم مرتبط با موضوع حائز اهمیت است (دلاور ۱۳۸۳: ۱۸۱)، شایسته است که منابع به‌کارگرفته‌شده از سوی نویسندگان به موضوع اصلی پژوهش نزدیک و مستقیماً مرتبط باشد. شوقی ضیف منابع را به اولیه و اساسی و ثانوی و جانبی تقسیم کرده و گروه اول را مصادر و گروه دوم را مراجع نامیده است (ضیف ۱۹۷۲: ۲۳۷). «منابع اساسی یا مصادر قدیمی‌ترین کتاب‌هایی است که دربردارنده معلوماتی پیرامون یک موضوع است» (الخفاجی بی تا: ۷۵). در پژوهش‌های ادبی یافتن منابع مرتبط با مسئله تحقیق و استناد درست به آن‌ها اهمیت ویژه‌ای دارد. از این‌رو ضروری است در استناد دقیق و به‌جا به منابع هم در راستای حل مسئله و هم برای استفاده افرادی که پس از نشر مقاله بدان مراجعه می‌کنند دقت کافی شود. کنار ذکر اطلاعات کتاب‌شناختی منابع، استفاده از انواع منابع علمی مانند کتاب، مقاله، نرم‌افزارهای الکترونیکی، علاوه بر آن که بیان‌گر سواد اطلاعاتی پژوهش‌گر است، در جهت اقماع مراجعان و خوانندگان مقاله نقشی دلالت‌گرانه و راه‌گشا دارد (راز و رضی ۱۳۹۳: ۲۰۲). هرگونه تغییر، تفاوت، و ناهم‌خوانی میان مشخصات منابع درون متن با کتاب‌نامه از اعتبار و اصالت کار مؤلف می‌کاهد (فتوحی ۱۳۹۶: ۱۹۹).

جدول ۷. بررسی منابع استفاده شده در مقالات

بخش	تعداد	درصد
تعداد کل منابع	۲۴۹	۱۰۰
منابع اصلی	۱۲۲	۴۸/۹۹
منابع غیر اصلی	۱۲۷	۵۱/۰۱

با بررسی منابع مقالات بررسی شده مشخص شد که ۲۴۹ منبع از سوی نویسندگان استفاده شده که میانگین هر مقاله ۲۴/۹ منبع و عددی مقبول است. تعداد منابع اصلی و مستقیم نیز عددی قابل قبول است که بر دقت و توانمندی نویسندگان دلالت دارد.

۳. نتیجه گیری

با بررسی مقالات مذکور مشخص شد استفاده از کلمه «بررسی» از ضعف‌های عمده در انتخاب عنوان مقالات است. نویسندگان اصول چکیده‌نویسی و مقدمه‌نویسی را نیز در برخی مقالات به‌خوبی رعایت نکرده‌اند: ضعف در تبیین روش، هدف، نتایج، و کلیدواژگان از نواقص عمده در چکیده‌های برخی مقالات است. در مقدمه نیز همین نواقص مشاهده می‌شود و با کمال تعجب شش مقاله نیز فاقد سؤال پژوهش بودند که رکن اصلی در نگارش مقاله است. پیشینه شش مقاله نیز یا مطرح نشده یا تیتروار ذکر شده که خصوصیت انتقادی بودن خود را از دست داده است. ارتباط بین سؤالات و نتایج مقالات نیز با توجه به مطرح‌نشدن سؤال در مقالات بیش‌تر به تحلیل داده‌های درون متن اختصاص یافته است.

پیش‌نهاد می‌شود این مجله و مجلات مشابه با ارائه ساختار ویژه، که شامل بیان مسئله، روش پژوهش، اهداف و ضرورت پژوهش، فرضیه‌ها، و نتایج باشد از نویسندگان بخواهند که در چکیده‌ای تفصیلی در قالب حدود ۷۰۰ کلمه به‌صورت کامل موارد فوق را رعایت کنند تا چکیده‌های این مجلات، علاوه بر ساختاری علمی، ساختاری یک‌سان و روشن داشته باشد و خواننده به‌راحتی بتواند این مطالب را پیدا کند.

هم‌چنین درباره ساختار مقدمه پژوهش پیش‌نهاد می‌شود که مجله ساختاری معین و تیتروار تدوین کند که در آن نویسندگان مسئله پژوهش، هدف، روش، پیشینه، و سؤالات پژوهش را بیان کنند تا روندی یک‌سان به خود بگیرد و شکلی علمی پیدا کند.

کتاب‌نامه

استاپلتون، پل (۱۳۷۴)، *شیوه نوشتن مقالات تحقیقی*، ترجمه محمدرضا نایینیان و محمد آرمند، تهران: شاهد.

اشرفی‌ریزی، حسن و حسن کاظم‌پور (۱۳۸۷)، *روش تحقیق و گزارش‌نویسی*، همدان: سپهر دانش.

آخوندزاده، شاهین و همکاران (۱۳۸۶)، *مبانی نگارش علمی*، تهران: مرز فکر.

باب‌الحوایجی، فهیمه و مهرزاد یزدیان راد (۱۳۸۹)، «تحلیل محتوای مقالات مجلات تخصصی کتاب‌داری و اطلاع‌رسانی درباره ترویج کتاب‌خوانی و کتاب‌خانه‌های کودکان از سال ۱۳۷۸ تا ۱۳۸۷»، فصل‌نامه نهاد کتاب‌خانه‌های عمومی کشور، دوره شانزدهم، ش ۴.

باوان‌پوری، مسعود و همکاران (۱۳۹۴)، «بررسی و نقد مقالات پژوهشی؛ مطالعه موردی: چهار مقاله با موضوع اسطوره»، *مطالعات انتقادی ادبیات*، س ۲، ش ۶.

برسler، چارلز (۱۳۸۹)، *درآمدی بر نظریه‌ها و روش‌های نقد ادبی*، تهران: نیلوفر.

پاینده، حسین (۱۳۹۳)، *گشودن رمان ایران در پرتو نظریه و نقد ادبی*، تهران: مروارید.

جانانی، پیمان و همکاران (۱۳۹۱)، «تحلیل محتوای مقالات نشریات دانشکده‌های پرستاری و مامایی دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران»، *مراقبت‌های پرستاری و مامایی*، دوره دوم، ش ۱.

حافظ‌نیا، محمدرضا (۱۳۹۵)، *مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی*، تهران: سمت.

خاکی، غلامرضا (۱۳۹۱)، *روش تحقیق در مدیریت (با رویکرد پیمایشی)*، تهران: فوژان.

الخفاجی، محمدعبدالمنعم (بی‌تا)، *البحوث الأدبیه، مناهجها و مصادرها*، بیروت: دارالکتاب اللبنانیه.

خورشیدی، عباس و حمیدرضا قریشی (۱۳۸۱)، *راهنمای تدوین رساله و پایان‌نامه تحصیلی*، تهران: سیطرون.

دلاور، علی (۱۳۸۳)، *روش‌های تحقیق پیشرفته*، تهران: علوم تحقیقات.

راز، عبدالله و احمد رضی (۱۳۹۳)، «بررسی و نقد مقالات علمی - پژوهشی مرتبط با ادبیات در دهه ۱۳۸۰ شمسی»، *فصل‌نامه پژوهش زبان و ادبیات فارسی*، ش ۳۲.

رضایی، امیر (۱۳۸۵)، *پایه‌های پژوهش و تحقیق در علوم پزشکی*، تهران: بشری.

سمیعی‌گیلانی، احمد (۱۳۸۳)، *آیین نگارش*، تهران: نشر دانشگاهی.

ضیف، شوقی (۱۹۷۲)، *البحث الأدبی، طبیعت، مناهجه، أصوله، مصادره*، قاهره: دار المعارف.

عسکری، صادق (۱۳۸۹)، «نقدی بر انتخاب موضوع و عنوان مقاله در مجلات علمی - پژوهشی زبان و ادبیات عربی»، *مجله زبان و ادبیات عربی*، ش ۲، س ۱.

نقد ساختاری مقالات حوزه ادبیات تطبیقی براساس اصول ... (مسعود باوان پوری و دیگران) ۴۱

عسکری، صادق (۱۳۹۱)، «نقد و بررسی منابع استنادی در مقالات علمی پژوهشی زبان و ادبیات عربی»،
ادب عربی، ش ۱.

علیزاده، ولی‌اله و محمدعلی قاسمی (۱۳۹۰)، شیوه مقاله‌نویسی، قم: مرکز فقهی ائمه اطهار.
غلامی، طاهره (۱۳۹۵)، «تحلیل محتوای مقالات فصل‌نامه اخلاق در علوم و فناوری (۱۳۸۵-۱۳۹۴)»،
فصل‌نامه اخلاق در علوم و فناوری، س ۱۱، ش ۱.

فتوحی، محمود (۱۳۹۶)، آیین نگارش مقاله علمی - پژوهشی، تهران: سخن.
قهنویه، حسن (۱۳۹۰)، «تحلیل محتوایی و استنادی مقالات چاپ‌شده در مجله علمی پژوهشی مدیریت
اطلاعات سلامت»، مدیریت اطلاعات سلامت، دوره هشتم، ش ۱.

مستخلمین حسینی، حمید (۱۳۹۴)، «مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی»، ماه‌نامه کار و جامعه،
ش ۱۸۷.

مهدوی، محمدتقی (۱۳۶۶)، چکیده‌نویسی؛ مفاهیم و روش‌ها، تهران: مرکز اسناد و مدارک علمی ایران.

میرزایی، خلیل (۱۳۹۰)، شیوه علمی مقاله‌نویسی، تهران: جامعه‌شناسان.

هومن، حیدرعلی (۱۳۷۸)، شناخت روش علمی در علوم رفتاری، تهران: پارسا.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی